

Прокопець Я.І.,

студентка 4 курсу факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;
Науковий керівник: Федорова О.В.,
кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, м. Хмельницький

ФОРМУВАННЯ АФРО-АМЕРИКАНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В ЕПОХУ ГАРЛЕМСЬКОГО ВІДРОДЖЕННЯ

Гарлемське Відродження – культурний рух в США періоду 1920-1930 років, який був очолюваний видатними афро-американськими письменниками, художниками, артистами. Термін «Гарлемське Відродження» подають також як і «Гарлемський Ренесанс». Як відомо, Ренесанс – це епоха духовного і культурного розквіту, що символізувала перехід від Середньовіччя до Нового часу. Культурний рух «Гарлемського Ренесансу» отримав таку назву, по-перше, тому що центром цього руху став один з районів Нью-Йорка, Гарлем, в якому проживали афро-американці; а по-друге, тому що саме в цей час досягла свого розквіту афро-американська культура, яка подарувала світу безліч таких талановитих і видатних письменників, як Ленгстон Хьюз, Клод Маккей, Зора Ніл Херстон, таких чудових артистів, як Луї Армстронг та інші. Культурний рух Гарлемського Відродження справив величезний вплив на культуру США в цілому. Саме в цей час склався новий образ афро-американця: людини освіченої, талановитої, обдарованої. Гарлемське Відродження також підготувало ґрунт для подальшої боротьби афро-американського населення за свої права [3].

Слід зазначити, що назва «Гарлемський Ренесанс» поширилась лише з 1970-х років. У 1920-1930 роки цей період був відомий як «Новий негритянський рух». Однак багатьом не імпонував термін «негро», який викликав асоціацію з рабством. Тому його намагалися замінити такими словами як «black» або «African American». У 1971 році після публікації праці Натана Хаггінса «Harlem Renaissance» назва «Гарлемський Ренесанс» затвердилася в літературі.

У роки Першої світової війни чорношкіре населення покинуло сільськогосподарські райони Півдня в пошуках роботи на північних оборонних підприємствах. Це «Велике переселення» породило расові конфлікти через житло та працевлаштування, що, в свою чергу, призвело до зростання екстремістських настроїв у сфері громадянських прав. Хронологічні рамки цього культурного руху становлять з 1919 року по 1929 рік. Після

Громадянської війни, основним результатом якої були скасування рабства і прийняття Конгресом США 31 січня 1865 року XIII поправки до Конституції, що ліквідувала рабство в національному масштабі, перед країною постало серйозне завдання пошуку шляхів інтеграції чорношкірого населення в американське суспільство. Значна маса білого населення не визнавала афро-американців і їх права.

Чорношкіре населення піддавалося расовій дискримінації, класовому гнобленню, приниженню, терору. Про це свідчить діяльність таємного товариства Ку-клукс-клан, який влаштовував страшні розправи над афро-американцями, Суд Лінча, який є поширеним на півдні сегрегації. Вкрай важкими були і умови життя чорношкірого населення. У зв'язку з усіма цими факторами, афро-американське населення почало масову міграцію з Півдня на Північ, де умови життя надавали більше можливостей для розвитку цієї частини американського суспільства. Гарлем перетворився в район проживання афро-американців на початку 1900-х років, а вже до 1920 року став центром афро-американської культури. Але расові забобони все ще контролювали біле населення, особливо серйозні були криваві расові заворушення 1919 року, що отримали назву «Червоне літо» [4].

Гарлемський Ренесанс має свої власні спільні теми такі, як:

- Відчуження
- Маргінальність
- Фольклорні матеріали
- Використання традицій блюзу

Суть Гарлемського Відродження полягала в тому, щоб за допомогою мистецтва, діяльності письменників, художників, музикантів позбутися расових забобонів і стереотипів, домогтися соціальної і політичної рівності, довести білому населенню, що афро-американці такі ж люди, які стоять на одному щаблі розвитку з білими, здатні до праці, творчості та освіти [4].

У музиці зазначений процес виявляється в експериментуванні зі стилями й напрямками. Митці засвідчили виникнення нової епохи – «епохи джазу». Сутність джазу, що вирізняється імпровізаційністю, підвищеною емоційністю, витонченою ритмічністю, специфічним інструментарієм, використанням різноманітних тембрових барв тощо, полягає у «створенні індивідуальних варіацій на тлі загальної теми задля поєднання загального і особистого». Африканські ритми, що знайшли найбільш адекватне вираження в блюзі й джазі, як певний спосіб мислення відобразились у літературі, зокрема появи поняття літературного джазу [1, с. 487].

Літературний джаз стає мовою і стратегією, засобом передання «невимовного» і відображення досвіду американської культури. Джаз як синкретичний музичний жанр ґрунтується на запозиченнях з африканської та європейської музики, відповідно його естетика передбачає діалог культур. Джаз успадкував характерні елементи африканської традиції:

- поліритмію (поєднання у музичному творі двох або більше самостійних ритмічних малюнків у межах одного розміру);
- взаємодію, чи «перегук» інструментів («питання – відповідь»);
- пріоритет ритму;
- імпровізаційність.

Для виконання джазових творів важливе усвідомлення синкретизму мистецтва: слово, музика, танець сприймаються як складники певної цілісності. На початку ХХ століття в американській культурі джаз почав сприйматися не тільки як музика, а і як певний спосіб мислення, структурування навколишнього світу, метамова для величезної кількості людей, які мали досвід примусового переселення та згодом відтворювали свою культуру на новій основі. Одна з найважливіших ідей, яку несе в собі джаз, – це ідея свободи, тому він стає засобом створення альтернативної літературної традиції [2, с.137].

Рух Гарлемського Відродження підтримували не тільки впливові кола чорношкірого населення, але також і деякі представники білих американців, такі як Карл Ван Вехтен, Шарлотта Осгуд Мейсон. Багато афро-американських музикантів ставали членами музичних груп і колективів, заснованих білими американцями. Також різною була і аудиторія, для якої призначалося афро-американське мистецтво: як представники середнього класу афро-американського населення, так і представники білого населення[4].

Поезія і проза афро-американських письменників публікувалися в таких журналах, як «Криза», «Можливість». Також активно публікувалися роботи авторів, тобто нових жителів Гарлема, в журналах, що належали білим американцям. Музика Гарлемського Відродження теж була адресована як білому, так і чорному населенню. Багатьох американців приваблювало музичне і нічне життя Гарлема. Одним з найпопулярніших місць в Гарлемі був знаменитий клуб «Коттон клуб».

Період Гарлемського Відродження відкрив багато нових можливостей як для афро-американських письменників, художників, музикантів, так і в цілому для всього населення. Якщо раніше роботи афро-американських письменників практично не публікувалися, то в цей час їх літературні твори набули масового поширення. Багато з них стали відомими, наприклад Джин Тумер, Річард Райт, Джеймс Уелдон Джонсон, Ален Локк, і вже раніше згадувані Ленгстон Хьюз, Клод Маккей, Зора Ніл Херстон. Художники Джонсон і Палмер Хайден створили унікальні роботи, що відображають афро-американські сюжети.

Суттєві зміни відбулись і в церковній культурі. Зокрема популярним стало включення негритянської духовної музики, такої як госпел та спірічуалз у церковні богослужіння, хоча тривалий час вони заперечувалися північними негритянськими спільнотами як занадто емоційні та чуттєві. Таким чином церква набула статусу безпечного простору для мігрантів. Адже у ній вони мали змогу переживати ті самі релігійні ритуали, стани душевного піднесення та короткочасного заспокоєння. Церкви допомагали переселенцям адаптуватися до міських реалій, розраджували їхнє розчарування. Водночас як блюз, так і

госпел тривалий час не визнавалися середнім класом чорношкірих, аж поки ці прояви афро-американської культури не стали предметом захоплення білих. Відтак церкви та клуби були своєрідними оазами південної культури, якої потребували мігранти. У текстах афро-американських письменників вони функціонують як безпечні локуси, де переселенці переживали психологічний катарсис. Тому міграція до міста мала двовимірний характер. По-перше, вона змінювала свідомість чорношкірих, їхнє світобачення. По-друге, афро-американці транспортували до міста Гарлем свої звичаї та традиції [5, с. 111 - 112].

Гарлемське Відродження змінило не тільки культурне, але і соціально-політичне становище афро-американців. Масова міграція на Північ змінила образ афро-американців з сільських, неписьменних «селян» в міських, освічених людей, представників середнього класу. І саме за допомогою цього вони увійшли спочатку в загально американську, а згодом і в світову культурну та інтелектуальну еліту.

Представники Гарлемського Ренесансу вірили в демократичні реформи, в мистецтво і літературу як засіб змін і впливу на біле населення, вірили в себе і своє власне світле майбутнє. Гарлемське Відродження перервалося раптово, а це було обумовлено Великою депресією, і афро-американці виявилися невідповідними до таких різких соціальних і економічних змін, приділяючи основну увагу саме своєму культурному і духовному розвитку[4].

Гарлемський Ренесанс можна з упевненістю назвати поворотним моментом в історії афро-американського співтовариства. Це час культурного самовираження, расової гордості чорношкірого населення. Незважаючи на те, що в кінці 20-х років доба Гарлемського Відродження закінчилася, її досягнення продовжували впливати на подальший культурний і політичний розвиток афро-американців [4].

Причиною занепаду Гарлемського Ренесансу стала Велика американська депресія і те складне економічне становище в країні, до якого вона призвела. Історія Гарлемського Ренесансу – це відмінний привід для того, щоб знову поринути в улюблену музику джазу і нарешті припинити расовий поділ, який може принизити представників інших націй.

Таким чином, слід зазначити, що Гарлемський Ренесанс – це найвпливовіший рух в історії афро-американської літератури, який тривав впродовж 1920х – 1930х років. Темношкіре населення, яке іммігрувало внаслідок Громадянської війни на територію США, зокрема в місто Гарлем, відродило свою культуру. Соціальні основи Гарлемського Відродження включали Велику міграцію афро-американців з сільських районів у міські простори та з Півдня на Північ, різко зростаючий рівень грамотності, створення національних організацій, присвячених цивільним правам африканських громадян, відкриття соціально-економічних можливостей. Дискримінація афро-американського населення завдала нищівного удару з боку корінних американців. Переселенці змушені були боротися за свої права через

призму музики (джазу), літератури, театрального та образотворчого мистецтва. Незабаром, Гарлем став витонченим літературно-мистецьким центром. Численні періодичні видання, такі як «Можливість», «Новий негр», були досить впливовими. Відносно інтелектуальної атмосфери, письменники та митці почали продукувати безліч оригінальних робіт, що стосуються афро-американського життя. Ці роботи привертали багато уваги з боку корінних американців, які, згодом, прислухалися до голосу іммігрантів. Гарлемський Ренесанс був не просто літературним рухом, але й грандіозним розквітом афро-американської культури в цілому.

Список використаних джерел:

1. Денисова Т. Н. Історія американської літератури: Ін-т літ.ім. Т.Г. Шевченка. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2012. 485 с.
2. Зайцев А. В. Африкано-американська музика і проблеми африкано-американської ідентичності (XX століття): Миколаїв: 2004. 137 с.
3. Історія госпелу. Гарлемський ренесанс. URL: <http://kyivmusiclabs.com/2015/12/11/історія-госпелу-гарлемський-ренесанс/>
4. Соловьєва П.В. Культура и повседневная жизнь эпохи процветания. URL: <https://ushistory.ru/populjarnaja-literatura/1039-garlemskij-recessans>
5. Griffin F. «Who Set You Flowin'?» The African-American Migration Narrative: Oxford: Oxford University Press, 1996. 196 с.

Ріпна А.М.,

студентка III курсу факультету менеджменту і бізнесу ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв»;
Науковий керівник: Калініна Л.А., кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри культурології ВП «Миколаївська філія Київського національного університету культури і мистецтв», м. Миколаїв

СУЧАСНІ ПЕРФОРМАТИВНІ ПРАКТИКИ

В останні роки в Україні все частіше стали з'являтися та втілюватися цікаві перформативні практики. На сучасному етапі існують такі поняття як «перформативне мистецтво» (performing art) та «мистецтво перформансу» (performance art).